

Virsraksts: Advokāta tiesības pieprasīt ziņas par klienta veselības stāvokli

Tēze: Vispārīgi zvērināts advokāts, pārstāvot klientu, ir tiesīgs iegūt informāciju. Taču tiesiskajā regulējumā var būt noteikti gadījumi, kad konkrētām darbībām nepieciešams īpašs pilnvarojums vai personas piekrišana konkrētas informācijas ieguvei, un šie nosacījumi jāievēro kā zvērinātam advokātam, tā arī iestādei.

Tēze: Pacientu tiesību likuma 10.panta otrā daļa noteic, ka informāciju par pacientu drīkst izpaust tikai ar viņa *rakstveida piekrišanu*, izņemot likumā noteiktos gadījumus. Tādējādi nav izšķirošas nozīmes apstāklim, ka informāciju ir pieprasījis advokāts juridiskās palīdzības sniegšanas ietvaros, kā pilnvarojuma apliecinājumu iesniedzot orderi, jo nav pamata prezumēt, ka klients, pilnvarojot advokātu sniegt viņam juridisko palīdzību saistībā ar medicīnas tiesību jautājumiem, automātiski ir piekritis arī savu sensitīvo datu apstrādei.

**Latvijas Republikas Augstākās tiesas
Administratīvo lietu departamenta
2015.gada 29.maija
SPRIEDUMS
Lietas Nr. A420527613
Lietas arhīva Nr. SKA-237-15**

Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesnese I.Skultāne
tiesnese D.Mīta
tiesnese L.Slica

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz *J.M.* pieteikumu par Veselības inspekcijas faktisko rīcību, liedzot viņam kā zvērinātam advokātam iepazīties ar administratīvās lietas materiāliem, sakarā ar Veselības inspekcijas kasācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 27.jūnija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējs *J.M.*, sniedzot juridisko palīdzību savai klientei, vērsās Veselības inspekcijā (turpmāk – inspekcija), lai iepazītos ar administratīvās lietas materiāliem, kuri cita starpā satur ziņas par viņa klientes veselības stāvokli, uzrādot Latvijas Zvērinātu advokātu padomes izsniegtu zvērināta advokāta apliecību un iesniedzot orderi.

Administratīvais process iestādē noslēdzās ar inspekcijas 2013.gada 22.jūlija lēmumu Nr.01-18.01.15/2942, atsakot pieteicējam iespēju iepazīties ar administratīvās lietas materiāliem, norādot, ka pieteicējam jāuzrāda arī viņa pārstāvamās personas rakstveida piekrišana saskaņā ar Pacientu tiesību likumā noteikto, ņemot vērā to, ka pieteicējs vēlējās iepazīties ar materiāliem, kuri satur informāciju par viņa klientes veselības stāvokli.

Pieteicējs lēmumu pārsūdzēja.

[2] Administratīvā rajona tiesa ar 2014.gada 27.jūnija spriedumu atzina inspekcijas faktisko rīcību par prettiesisku, pamatojoties uz turpmāk minētajiem argumentiem.

[2.1] Lietā ir strīds, vai zvērinātam advokātam, uzrādot orderi par juridiskās palīdzības sniegšanu konkrētai personai, ir tiesības iepazīties ar lietas materiāliem, kas satur ziņas par konkrētās personas veselību. Tāpat lietā noskaidrojams, vai persona, vēršoties pie zvērināta advokāta juridiskās palīdzības saņemšanai, vienlaikus piekrīt savu personas datu apstrādei.

[2.2] No Advokatūras likuma 48., 48.¹ un 53.panta izriet, ka advokāts darbojas klientu uzdevumā, sniedzot juridisko palīdzību – sniedz juridiskās konsultācijas, pārstāv personu tiesā, gatavo dokumentus, vāc pierādījumus, pieprasa nepieciešamos dokumentus no valsts un pašvaldību institūcijām u.c. Tiesības zvērinātam advokātam veikt šādas darbības apliecina orderis. No minētajām tiesību normām neizriet, ka zvērināts advokāts minētos uzdevumus veic savās personīgajās interesēs.

[2.3] Inspekcija uzsvērusi, ka saskaņā ar Pacientu tiesību likuma 10.panta otro daļu ziņu par pacientu izpaušanai nepieciešama pacienta rakstveida piekrišana. Inspekcijas ieskatā, orderis par piekrišanu nav uzskatāms, jo uz tā nav klienta paraksta.

[2.4] Izvērtējot Administratīvā procesa likuma 38.panta pirmajā un sestajā daļā noteikto, kā arī juridiskajā literatūrā norādīto, secināms, ka persona, vēršoties pie zvērināta advokāta juridiskās palīdzības saņemšanai, ar konkludentām darbībām pilnvaro zvērinātu advokātu arī pierādījumu vākšanai un visu juridiskās palīdzības sniegšanai nepieciešamo dokumentu pieprasīšanai.

Tas attiecas arī uz lietām, kas skar personas veselības stāvokli. Nav iedomājama situācija, ka juridiskās palīdzības sniedzējs varētu sniegt kvalitatīvu juridisko palīdzību medicīnas tiesību jautājumos, neiepazīstoties ar materiāliem, kas satur ziņas par klienta veselības stāvokli. Līdz ar to būtu maldīgi uzskatīt, ka advokātam šādu ziņu saņemšanai, neapšaubot, ka ziņas tiek iegūtas klienta interesēs, būtu nepieciešams īpašs papildu pilnvarojums.

[2.5] Pacientu tiesību likuma 10.panta otrajā daļā noteiktais ietver divas pazīmes – piekrišana un rakstveida forma.

Uzskatāms, ka persona, vēršoties pie zvērināta advokāta juridiskās palīdzības saņemšanai, ar to viņu pilnvaro nepieciešamās informācijas iegūšanai. Tajā pašā laikā, nav izslēdzama varbūtība, ka klients vēršas pie advokāta tikai ar konkrētu jautājumu, kura atbildes sagatavošanai nav nepieciešams detalizēts apstākļu izklāsts un informācijas iegūšana. Taču parasti, darbojoties klienta interesēs, pašam advokātam jāzina, vai šāda informācija juridiskās palīdzības sniegšanai ir nepieciešama.

Nav šaubu, ka Pacientu tiesību likuma 10.panta otrās daļas mērķis ir garantēt pacienta sensitīvo datu aizsardzību. Taču šā panta kontekstā nav saskatāma nepieciešamība ierobežot zvērināta advokāta tiesības klienta interesēs šādu informāciju saņemt. Šāds ierobežojums būtu nepieciešams un attaisnojams, ja pastāvētu pamatots risks, ka sensitīvo datu iegūšana varētu būt pretēja personas interesēm.

Turklāt, ņemot vērā likuma „Par tiesu varu” 106.²panta pirmo daļu, kā arī Advokatūras likuma 5.pantu, 14.panta pirmās daļas 2.punktu un 46.pantu, kā arī to, ka advokātam savā darbībā jāievēro profesionālās ētikas normas, secināms, ka zvērināta advokāta statuss jau pats par sevi ir garantants tam, ka personas sensitīvie dati, kas nonākuši advokāta rīcībā, netiks izmantoti prettiesiski.

[2.6] Nevar piekrist tam, ka rakstveida formā izteiktu piekrišanu var apliecināt tikai personas parakstīta pilnvara. Nav izslēdzama varbūtība, ka zvērināts advokāts var

pieprasīt informāciju par klienta sensitīvajiem datiem, pamatojoties uz orderi un vienlaikus apzinoties, ka šāds pieprasījums nav objektīvi nepieciešams juridiskās palīdzības sniegšanai vai pat pretējs klienta gribai. Taču šāds gadījums būtu uzskatāms par ekscesu. Turklāt tādu pašu nepieļaujamu rīcību, iegūstot sensitīvus datus, kad tas objektīvi nav nepieciešams personas interešu aizstāvībai, var pieļaut arī personas pārstāvis, kura pārstāvība noformēta ar notariāli apliecinātu pilnvaru, un arī zvērināts advokāts, kura pārstāvība noformēta ar pilnvaru bez notariāla apliecinājuma.

Ir grūti iedomājama situācija, kad persona savu interešu aizsardzībai lietā pilnvarotu pārstāvi, vienlaikus liedzot viņam iepazīties ar ziņām par veselības stāvokli, kas tieši attiecas uz lietas faktiskajiem apstākļiem. Līdz ar to secināms, ka orderis apliecina personas piekrišanu viņas sensitīvo datu apstrādei, zvērinātam advokātam sniedzot juridisko palīdzību.

[2.7] Ievērojot visu minēto, secināms, ka Pacientu tiesību likuma 10.panta otrās daļas izpratnē par apliecinājumu pacienta rakstveida piekrišanai, ka zvērināts advokāts, īstenojot pārstāvību, var iepazīties ar informāciju par šīs personas veselības stāvokli, uzskatāms arī zvērināta advokāta sagatavots orderis par juridiskās palīdzības sniegšanu konkrētam pacientam.

Līdz ar to inspekcijas rīcība, liedzot pieteicējam iepazīties ar viņa pārstāvējamās personas lietas materiāliem, pamatojoties uz uzrādīto advokāta orderi par juridiskās palīdzības sniegšanu konkrētajai personai, atzīstama par prettiesisku.

[3] Kasācijas sūdzību par rajona tiesas spriedumu iesniedza inspekcija, norādot turpmāk minētos apsvērumus.

[3.1] Tiesa, piemērojot Pacientu tiesību likuma 10.panta piekto daļu, nepamatoti paplašinājusi to subjektu loku, kuri ir tiesīgi saņemt pacienta datus bez pacienta rakstveida piekrišanas viņa datu izpaušanai. Tādēļ tiesa ir nepamatoti piemērojusi tiesību normu tālākveidošanu, saskatot likuma robu. Minētajā tiesību normā ir nosauktas personas un institūcijas, kurām ir tiesības saņemt informāciju par pacientu. Zvērināti advokāti šo subjektu lokā nav iekļauti. Tādēļ uz tiem attiecas likumā noteiktā prasība saņemt rakstveida piekrišanu no pacienta par viņa datu saturošu materiālu izsniegšanu viņu pārstāvošajam zvērinātam advokātam. Šādai piekrišanai izvirzāmas minimālās prasības atbilstoši Dokumentu juridiskā spēka likumā noteiktajam.

[3.2] Personas datu aizsardzības jomā valda princips, ka ar personas datiem drīkst rīkoties tikai tā, kā likumā ir tieši atļauts.

[4] Pieteicējs par kasācijas sūdzību ir iesniedzis paskaidrojumus, norādot, ka rajona tiesas spriedums ir pamatots, bet kasācijas sūdzība noraidāma.

Motīvu daļa

[5] Pieteicējs, sniedzot juridisko palīdzību, vērsās inspekcijā, lai saņemtu savas klientes administratīvās lietas materiālus, kuri cita starpā satur informāciju par viņas veselības stāvokli. Kā pilnvarojuma apliecinājumu pieteicējs inspekcijā uzrādīja zvērināta advokāta orderi.

Augstākajai tiesai jāpārbauda, vai rajona tiesa pamatoti secināja, ka Pacientu tiesību likuma 10.panta otrās daļas izpratnē zvērināta advokāta orderis ir vienlaikus uzskatāms arī par pieteicēja klientes rakstveida piekrišanu tam, ka iestāde viņas advokātam izsniedz tādu informāciju, kas satur ziņas par klientes veselības stāvokli.

[6] Kā to pareizi norādījusi rajona tiesa, saskaņā ar Advokatūras likuma 48.panta 2.punktu, zvērināts advokāts, sniedzot juridisko palīdzību, cita starpā ir tiesīgs vākt pierādījumus, arī pieprasot visus juridiskās palīdzības sniegšanai nepieciešamos dokumentus no valsts un pašvaldību institūcijām, kurām *likumā noteiktajā kārtībā* un gadījumos ir jāizsniedz šie dokumenti vai to noraksti un jānodrošina advokātam iespēja iepazīties ar tiem. Likuma 48.¹pantā noteikts, ka advokāta pilnvarojumu un tā apjomu apliecina orderis.

Tādējādi vispārīgi advokātam juridiskās palīdzības sniegšanas ietvaros ir tiesības pieprasīt nepieciešamo informāciju un iestādēm ir pienākums to sniegt, taču tam jānotiek, ievērojot likumā noteikto kārtību. Proti, likumā noteiktās advokāta tiesības vākt pierādījumus pašas par sevi nerada pienākumu izsniegt jebkuru advokāta pieprasīto informāciju. Tas vien, ka informācijas pieprasītājs ir advokāts, nevar būt par pamatu pieprasījuma apmierināšanai (*sal. Augstākās tiesas 2015.gada 26.marta sprieduma lietā Nr.SKA-383/2015 13.punkts*). Līdz ar to pārsteidzīgs ir rajona tiesas secinājums, ka no likuma izrietošais advokāta īpašais statuss, augstais ētikas standarts un tiesības pilnvarojumu apliecināt ar orderi, ir faktiski uzskatāms par klienta rakstveida piekrišanu tam, ka advokāts varēs iegūt datus arī par klienta veselības stāvokli.

[7] Informācija par personas veselību ir privātās dzīves elements (*sal. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2008.gada 4.decembra sprieduma lietā „S. un Marper pret Apvienoto Karalisti” 66.punkts*). Gan saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmes 96.pantu, gan Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pantu tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību ir personas pamattiesības un tās ir aizsargājamas. Proti, personas privātā dzīve ir jāaizsargā no jebkādas trešo personu iejaukšanās, ja vien iejaukšanās nav paredzēta likumā, tai ir leģitīms mērķis un tā ir samērīga.

Konkrētajā gadījumā, lai nodrošinātu personas datu, kas saistīti ar tās veselības stāvokli, aizsardzību, likumdevējs nepārprotami ir noteicis, ka informācija par personas veselības stāvokli izsniedzama ar šīs personas rakstveida piekrišanu, izņemot likumā noteiktos gadījumus. Minētais izriet no turpmāk norādītajām tiesību normām.

Pacientu tiesību likuma 10.panta pirmā daļa noteic, ka informācija, kas attiecas uz pacientu, ir aizsargājama saskaņā ar fizisko personu datu aizsardzību regulējošiem normatīvajiem aktiem.

Saskaņā ar Fizisko personu datu aizsardzības likuma 1.pantu šā likuma mērķis ir aizsargāt fizisko personu pamattiesības un brīvības, it īpaši privātās dzīves neaizskaramību, attiecībā uz fiziskās personas datu apstrādi. Informācijas izpaušana saskaņā ar Fizisko personu datu aizsardzības likuma 2.panta 4.punktu ir personas datu apstrāde. Panta 8.punkts savukārt noteic, ka informācija par personas veselību ir sensitīvie dati. Likuma 11.panta 1.punkts noteic, ka sensitīvo personas datu apstrāde ir aizliegta, izņemot, ja datu subjekts ir devis *rakstveida piekrišanu* savu sensitīvo datu apstrādei.

Arī Pacientu tiesību likuma 10.panta otrā daļa noteic, ka informāciju par pacientu drīkst izpaust tikai ar viņa *rakstveida piekrišanu*, izņemot likumā noteiktos gadījumus.

Zvērināta advokāta tiesības iegūt konkrēto informāciju ar citiem līdzekļiem Pacientu tiesību likumā nav minētas. Tādējādi nav izšķirošas nozīmes apstāklim, ka konkrētajā gadījumā informāciju pieprasījis advokāts juridiskās palīdzības sniegšanas ietvaros, kā pilnvarojuma apliecinājumu iesniedzot orderi. No ordera parasti nav iespējams konstatēt advokāta klienta rakstveida piekrišanu tam, ka informācija par viņa

veselību advokātam ir izpaužama. Nav arī pamata prezumēt, ka kliente, pilnvarojot pieteicēju sniegt viņai juridisko palīdzību saistībā ar medicīnas tiesību jautājumiem, automātiski ir piekritusi arī savu sensitīvo datu apstrādei.

[8] Ievērojot visu minēto, vispārīgi zvērināts advokāts, pārstāvot klientu, ir tiesīgs iegūt informāciju. Taču tiesiskajā regulējumā var būt noteikti gadījumi, kad konkrētām darbībām nepieciešams īpašs pilnvarojums vai personas piekrišana konkrētas informācijas ieguvei, un šie nosacījumi jāievēro kā zvērinātam advokātam, tā arī iestādei.

Likumdevējs nav noteicis īpašu formu rakstveida piekrišanai, tādēļ persona to var noteikt pati, savukārt iestāde nav tiesīga pieprasīt, lai piekrišana būtu izteikta tieši iestādes ieskatā atbilstošā formā, piemēram, pieprasot tikai pilnvaru. Tai ir jāvērtē jebkurš dokuments, kuru uzrāda informācijas pieprasītājs, lai varētu secināt rakstveida piekrišanas esību vai neesību pēc būtības.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 129.¹panta pirmās daļas 2.punktu, 348.panta 2.punktu un 351.pantu, Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments

nosprieda

Atcelt Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 27.jūnija spriedumu un nosūtīt lietu jaunai

izskatīšanai Administratīvajai rajona tiesai.

Atmaksāt Veselības inspekcijai samaksāto drošības naudu 71,14 *euro*.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesību aktu rādītājs

Latvijas Republikas Satversme 96.pants

Administratīvā procesa likums 38.panta pirmā daļa

Administratīvā procesa likums 38.panta sestā daļa

Latvijas Republikas Advokatūras likums 5.pants

Latvijas Republikas Advokatūras likums 14.panta pirmās daļas 2.punkts

Latvijas Republikas Advokatūras likums 46.pants

Latvijas Republikas Advokatūras likums 48.panta 2.punkts

Latvijas Republikas Advokatūras likums 48.¹pants

Latvijas Republikas Advokatūras likums 53.pants

Likums „Par tiesu varu” 106.²panta pirmā daļa

Fizisko personu datu aizsardzības likums 1.pants

Fizisko personu datu aizsardzības likums 2.panta 4.punkts

Fizisko personu datu aizsardzības likums 2.panta 8.punkts

Fizisko personu datu aizsardzības likums 11.panta 1.punkts

Pacientu tiesību likums 10.panta otrā daļa

Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija 8.pants